

atha dvāvimśam pūraṇam

yajña-bhāryā-sad-upacaryā-paryāptih

[1] atha prabhāta-kathāyām prabhāta-prathāyām madhukaṇṭhaḥ sphurad-utkaṇṭhas tal-līlāntaram śamsan śamsad-upalabdham kartum ārabdhavān |

[2] tatra śrī-daśama-skandha-prabandha-saṅgama-maṅgalācaraṇa-pūrvakam tat-kathanam, yathā—

gatvā kāmyakam adri-dhātu-rucimuk kurvan vrajam dakṣiṇam
gharmartau dhavalānikhavraśatatṛḍ-nirjiṣṇu-kṛṣṇām vrajan |
vṛkṣān suṣṭhu pathi stuvan dhavalayā pītām ca kṛṣṇām piban
kṣud-vyājād adhiyajña-patni-karuṇā-kārī hariḥ pātu vaḥ ||1||

tathā hi—

atha gopaiḥ parivrto yaśodānanda-nandanah |
vṛndāvanād gato dūram cārayan gāḥ sahāgrajah ||2 ||
nidāghārkātape tigme cchāyābhiḥ svābhīrātmanah |
ātapatrāyitān vīkṣya drumān mitrāṇy abhāṣata ||3|| [BhP 10.22.29-30]

[3] tatra ca megha-nirghoṣa-nibha-gambhīratā-sambhṛta-madhura-svarata eva harṣam utkarṣayan mitra-mukhyān pratyekam racitābhīmukhyāms cakāra | yathā—

he stoka-kṛṣṇa he amśo śrīdāman subalārjuna |
viśāla rṣabha tejasvin devaprastha varūthapa || [BhP 10.22.31]

[4] tata eva ca tān amṛta-kṛtābhiṣekān iva kṛtvā sa-kautukam uvāca—mām sukhayantu evābhīmukhatas ete taravo virājante, tasmād bhavadbhir vilokya pṛthak pṛthag upaślokyantām |

[5] sarve vihasya procuḥ—bhavān evāsmāsu vismāyakatayā kavi-maṅḍalākhaṇḍala-gaṇḍa-maṅḍanam asti | tasmād ātmanaiva varṇayatu |

[6] kṛṣṇaḥ sa-smitam uvāca—śrūyatām nāma—

etenāṅgata eva kintu guṇato'py addhā mahānto matā
yat tāpādi-nivāraṇaiḥ sva-vapuṣo jīvānavantaḥ sthitāḥ |
eṣām eva ca janma yat tu phalavad dṛṣyeta tac cettham apy
ūhadhvam yad aśeṣa-jīvanatayā rājanty amī sarvataḥ ||4||

kiñ ca—

phalaiḥ puṣpaśi chāyā-cchadana-samid-ādyaiś ca taravaḥ
svabhāvād viśveṣāṃ upakṛti-vidhā dhanya-tanavaḥ |
narāḥ karhy apy eke vidhi-vaśatayā tat-kṛti-kṛtas
tato bhaktāḥ pūrve sukṛtam anu bhāktāḥ kila pare ||5||

[7] atra vṛndāvāna-vāstavyatā punar eṣāṃ stavyatām apy atikrāmati iti gūḍham
abhimatam |

[8] sarve sa-smitam ūcuḥ—kavi-cakra-cakravartinā bhavatā na kiñ vā
supraśastañkaram bhavitā, tato yad eva yojayiṣyate, tad eva vijeṣyate | tathā hi—

vāco-yukti-paṭur yatra tvañ vadāvadatām gataḥ |
vācaspatiś ca tatra syān na vācaḥ-patir aṅv api ||6||

[9] kṛṣṇo'pi sa-smitam uvāca—bhavatu, kadācid etad apy anubhaviṣyatha iti nānā-
sukha-vitarakara-puruha-bhūruhāṇāṃ vanyayā mihira-kanyā-tīram udanyayā mudā
jaḡāma | tatra ca—

vyajjann aṅghriṇa-śaṃsana-svavacanāṃ yajñāṅganānugrahāṃ
cātmiyāgami bhojya-vartma sa yadā santyajya kṛṣṇāṃ gataḥ |
tarhi svacchatarā himāḥ śubha-karāḥ svādūr apaḥ pītavān
aghnyānāṃ nikaras tataḥ svayam apur gopālakās tan-mukhāḥ ||7||

[10] tataś ca vidūram samujjhitātālina-phalinatara-taru-vrajasya vraja-rājñī-prahita-
mādhyaṅhika-bhojya-sampatti-viyojyatā-bhāg-upasattikasya kṛṣṇasya tat-tṛṣṇatām
vitarkya tad-bhāva-bhāvitatayā svayam apy atīva tat-tṛṣṇā-bhājaḥ stokakṛṣṇādayas tad-
abhāva-bhāvanā api praṇaya-maya-paryutsukatayā vyañjita-tat-kṛta-bhojana-vartma-
vañcanāḥ karāñcala-cālana-pūrvakāṃ tad-yācñāṃ akurvata—

rāma rāma mahā-bāho kṛṣṇa duṣṭa-nibarhaṇa |
ito'vidūre su-mahad vanam tālāli-saṅkulam || [BhP 10.23.1]

[11] kṛṣṇas tu sa-smitam uvāca—atrāloka-pathāśoka-vanikāyām anaśanīya-
prasavāyām aśanāyantas te bhavantaḥ kutra vā psātavyaṃ lapsyante ?

[12] ārtiś ced varivarti, tarhi nikaṭām api kuṭilayā sūratanayā-ghaṭanayā dūrāyamāṇāṃ
itas tu dakṣiṇāhi yā śūrasena-purī, tām uttareṇa niravajñāṃ yajña-śālā-mālām
ālokayanta evānena samyag upatiṣṭhamānena pathā pratiṣṭhadhvam | gatvā ca tām
kārmān karmāṭhācāryatamasya mama ca nāmnā yācadhvam | kintu bhikṣākāṇāṃ
titikṣā-mātram ucitam iti śikṣā manasi kāryā |

[13] atha te'pi ke'pi samvalitās calitāḥ | svayam ayaṃ tu tadīya-gatyāgati-dṛṣṭy-artham
upanadam mahā-kuṭṭimam adhiṭaṣṭhau | tataś ca—

saurabhyam dhūma-dhārā yajur-anupaṭhanam śubhra-sālā dvijānām
gatyāgatyādi-ceṣṭāḥ śubha-yuta-hutabhug-vedi-bhāg-ṛtvijaś ca |
gatvā natvāpy abhikṣnam puṭita-karatayā nādare'py asthur ete
yasmād brahmaṇya-deva-svatulita-suhrdaḥ kintv idam mām dunoti ||8||

[14] tataś ca tām prakṛti-śleṣeṇa kenāpy ākṛti-viśleṣeṇa veṣeṇa ca gopān jñātvā vipratā-
garva-parvatam ārūḍhās te tu vyūḍha-bahula-sthala-dṛṣṭayas tiṣṭhanti sma | tathāpi
sakhāyas te kṛṣṇasya bubhuḥṣā-sukṣāmatām sāksād ivānubhūya dūyamāna-manasaḥ
svayam eva nivedayāmāsuḥ | yataḥ—

hum phaṭ śrauṣaḍ-vauṣaḍ ity evam ādyāḥ
śabdāḥ yasmin na kvacit kṛṣṇa-mukhyāḥ |
tasmims teṣām kim ruciḥ syāt parantu
śrī-kṛṣṇārtham kim na te mānayanti ||9||

[15] atha nivedanam cedam--bho bho bhūmi-devāḥ ! kiñcid evāvadhānam
vidhīyatām | rāma-rāmānujau khalu parama-prabhāva-yujau śrutavadbhir bhavadbhir
avadhāritāv eva staḥ | tau cātra bhavad-vidhānām sannidhānam eva dhenu-
sevanānurodhād āgatavantau | kintv adya sadya evānavadya-kṛīḍā-maya-śūratā-
kautuka-puratas tata itaḥ saṅgatyāsannāpi pratyāsannāpi śrī-gopādhibhū-sadana-bhūr
vidūrāyamāṇāsmākam bhāti sma | gr̥ha-lokena ca na tathālocayāmbabhūvimahe | tata
eva sāksāl-lakṣmī-pati-gr̥hāyamāṇa-gr̥hād bhojana-samyojanam vinā kṛīḍā-yudhi ca
kṣudhitāv abhūtām | tataś ca kula-paramparā-prāpta-vyavahāram paryāyatayā piṭṛ-
paryāyatayā bhavatsu saṅkocam aparyālocamānau piṭṛ-bhavanād iva bhavadīya-
savanād annam yācitam akurvātām iti |

[16] atha tathāpi manasy abhakti-rasikatā-vaśikatayā tad asat-kṛtya tuṣṇīm-bhuṣṇuṣu
teṣv antar-vāṇīm-manyeṣu tādr̥g-adhanyeṣu punar amī manasi mīmāṃsayāmāsuḥ—
[17] nūnam asmān ete mūḍhān matvā gūḍhānubhāsaṇā babhūvus tasmād gaty-antara-
racana-niṣiddha-bhāvāya siddhāntataś cāmīṣām suṣṭhu mauna-biddhāntastām kurma
iti | [18] atha spaṣṭam punar ūcuḥ—

dīkṣādy-agnīṣoma-paśvaṅga-homa-
prāntam vijñair yājñikānnaṁ na bhojyam |
sautrāmaṇyām sarvadā neti viprās
tābhyām anyatrāsti tad grāhyam eva ||10|| iti |

[19] tatra-bhavad-bhavad-anuṣṭhāna-dṛṣṭita evāsmābhis tad-avasaraḥ sphuṭam
niṣṭānkita iti bhāvaḥ |

[20] tad evam bhikṣā-niṣṭhānām iva tasminn upatiṣṭhamānānām api śāstrārtham
nayamānānām tad avadhārya te vāryācāryā manasi paryālocayāmāsuḥ—hanta !
brāhmaṇā evāsmākam etān brahma-vicāram api viśiṣṭatayā lobhād anuśiṣṭavantāḥ
santi | yena tatrāpi kṛta-mukhatayā mukharatām āpannāḥ | bhavatu, tathāpy ete

paramebhyayopalabhyamānāḥ kiñcid dāna-rūpam avadānam vinā pratyutādānyā
param atrāgatāḥ | aho ! kali-praveśa-deśasya deśa-rūpam idam |

[21] kim ca, keci ca vipaścitas tayor īśvaratām āropayanti | tarhi bata garhitam
kṣudhādikam katham etāvarhataḥ ?

[22] tad etad vibhāvya durbhāva-bhāvatayā tathā sthiteṣu bahu-pacanatāyām api
mitampaceṣu dvirjātatāyām api yathā-jāteṣu yājñika-kitavatām yāteṣu teṣu yācñāyām
vadanānatā-kadanataḥ parasparam īkṣitvā mandam mandam mandākṣa-mandatayā śrī-
govindam eva te vindate sma |

[23] govindas ca tāms tathāvidhān netra-pathān vidhāya manohatān vijñāya ca hasati
sma—ehi manyāmahe, yājñikebhyaḥ sva-labhyam abhyādadidhve yathā vṛkṣebhyaḥ
iti |

[24] te'pi sa-smitam ūcuḥ—tat tu bhavanta eva jānanti, vayam api yat-preraṇa-
samīraṇa-vikīrṇa-manaso jātāḥ |

[25] kṛṣṇas tv antar yajña-patnīnām svāvaloka-prayatnānām sañjānāms tatra cāvaśya-
lābham pratijānānaḥ prahasya provāca—ā evam manyadhve tarhi bhadam | mayā tu
patriṇām eṣām satriṇām ca teṣām tāratamyāvadhāraṇārtham eva tatra-bhavantaḥ
prasthāpitāḥ | tatas ca—

amāninām yathā dharmāḥ sthitas tadvan na māninām |
adyāpi cen na pratītha drāk tat-patnīḥ pratīta ca ||11||

[26] bhavanti ca bhavanta iva yajña-patnī-janā mat-prema-mātra-sayatna-dhanāḥ | ye
khalu dhṛta-mada-nava-loka-dharmaṁ dvyaha-tarṣam jalam pibanti, try-ahātyāsam
dvitra-grāsam bhuñjate |

[27] sarve sa-vailakṣyam ācakṣata—hanta satyam evedam |

[28] kṛṣṇa uvāca—bādham |

[29] sarve sāścaryam ūcuḥ—tarhi kutukam idam vidānkarvāma |

[30] iti kṛṣṇodyam anu sodyamatayā tatra tan-nimeṣata eva jigamiṣatsu teṣu sa-
praṇayavatsu kṛṣṇaḥ sa-trṣṇam uvāca—annaṁ ca tatra śrīmad-āryādi-sahita-mad-
artham arthayadhvam |

[31] atha punar atīva kautuka-dravataḥ parasparam atītya dravanaḥ patnī-śālāyām
dvija-patnīr vilokayāmāsus tābhir vilokayāmāsire ca, kṛṣṇāt prati ca iti ca niśckyire |

[32] vilokanāt pūrva-kramas tu yathā—

sā kāpi dhvani-mādhurī-svara-kalā-rāga-valla-valgutā
varṇa-nyāsa-śubhamyutā kavi-jana-stavyārtha-citra-prathā |
kaṁsārer guṇa-rūpa-keli-kalanā bāṣpādibhiḥ sārdratā
yajña-strī-kalitā kramād iha sakhīn ārdraṇ akārṣīn muhuḥ ||12||

[33] tataś ca tāḥ—

gavādhva-sambandha-nibandha-vastravān
praśasta-vetrān muralī-puraskṛtān |
piñchāvataṁsān avataṁsa-sundarān
vilokya kṛṣṇāgam apy amāṁsata ||13||

tataś ca yat kṛṣṇa-samāgamam te
vyajijñāpan vijña-varāḥ praṇamya |
tās tad dviruktāyitam apy apūrvam
pūrvam ca matvā na viduḥ sma kṛtyam ||14||

yasyājasra-didṛkṣayā vidalita-prāyāḥ sadāmūḥ sthitās
tasya prāṇa-suhrd-varāḥ svayam amī tat-preraṇād āgatāḥ |
tat-samprāptim avādiṣuḥ punar adaḥ prārthyam ca kiñcit tad apy
annaṁ tatra katham katham kathaya tāḥ prāpsyanti dhairya-sthitim ||15||

tataś ca—

yogyam atra kim ayogyam ity amū-
neyabhojya-vivṛtāv anirṇayāḥ |
tat-tadīyam akhilaṁ ca bhājanam
kṣipram ādadata vipra-subhruvaḥ ||16||

atha puraskṛta-gopa-sutāyutā
vividha-bhojana-bhājana-mastakāḥ |
pratipada-kramaṇam kiyad agrataḥ
sa iti tarṣi-giraḥ paricakramuḥ ||17||

āmodaḥ kānti-pūraḥ sukhadadapadatā garjad ūrjasvi-bhāṣā
vidyud vidyud-ghana-śrīḥ smita-vadana-vidhu-dyota-lakṣmī-pracāraḥ |
āyāntv ity ukti-hasta-prathana-madhurimā yat-kramād āvirāsīt
kaṁsārātes tad āsām pratipadam udabhūd bādham ākarṣaṇāya ||18||

yāmune samam aśoka-kānane
gopakaiḥ sa viharan mudānvitaḥ |
aikṣi bhūsurā-vadhūbhir ikṣyatām
dhyānam eva gatam ity amāni ca ||19||

yatra bhūsurā-bhāryās taṁ sura-bhāvya-padam yayuḥ |
aśoka-kānanam tat tu babhūvāśoka-kānanam ||20||

[34] tataś ca tāḥ sapulaka-pulakatayā tam avalokayāmāsuḥ |

[35] tathā hi lokānām gītam—

kṛṣṇam apaśyan pīta-dukūlam |
bibhratam arcitatamam arcir nava-ghana-capalāruci-mūlam ||dhruvam||a||
śirasi śikhaṇḍāvalim urasi srajam api dadhatam giri-dhātum |
indradhanur yuga-madhya-madhuratara-sandhyām dhurvam atiyātum ||b||
udayad-arūṇa-dara-kiraṇām tama iva viracita-ciratara-śobham |
nava-kisalaya-dala-valitam kaca-kulam anu kalitākhila-lobham ||c||
bhālopari-milad-alaka-tatim śruti-kumudam udañci kapolam |
smita-mukham upamita-lakṣaṇa-tārā-yuga-dhara-śāśadara-golam ||d||
kṛta-naṭa-veṣa-viśeṣa-vilakṣaṇa-lakṣaṇa-kṣaṇam upacita-rūpam |
kartum ivāmṛta-vṛṣṭim uditam iha kañcana jaladhara-bhūpam ||e||
citram tatra ca mitra-skandhārpita-bandhāvara-hastam |
nirmala-kamala-vidhūnana-dakṣiṇa-dakṣiṇa-kara-ruci-śastam ||f||22|| iti |

śrutvā śāśvat sphuṭam ahaha yaṁ draṣṭum āśā nibaddhā
sa drāg aikṣi svayam iti gatas tat-kṛtas tāpa-vargaḥ |
yaḥ kaścid vā vyavahitatayā tasya leśas tu śiṣṭaḥ
so'py āveśān milana-tulitāt tāsu na sphūrtim āpa ||22||

[36] atha bhojana-bhājanāni śirastaḥ-kṛtya sthitāsu tāsu sakala-bhāva-vicakṣaṇaḥ
smitāvaloka-lakṣaṇa-svamukha-mādhurya-dhuryaḥ suvicārya yasya kṛte prayasyanti
sma, tās tad etad avadhārya tāsām vāñchitam kiñcid añcayan vañcayamś ca kāñcana-
vasanaḥ kāñcana vācam uvāca—[svāgatam vo mahābhāgāḥ](#) [BhP 10.23.25] iti prāyaś
cāyamm asyābhiprāyaḥ—

aho bata mahābhāgā yuṣmākaṁ bhūri-bhāratā |
jātā saṅkocayaty asmān pṛcchadhve svāgatam tataḥ ||23|| iti |

[37] tad evam ehi-svāgatām kriyām ācarya tat-pratyuttara-saṅkathane tāsām saṅkocam
vicārya punar uvāca [āsyatām iti](#) |

[38] asya cāyam abhiprāyaḥ—

svāgata-pṛcchādikam api
viśrama-kāryam vilambitam tanute |
tasmāt tat-paripāṭim
ajahām bhavatībhir āsyatām eva ||24|| iti |

[39] tataś ca praṇaya-praṇeyatayā vikhyātaḥ so'yam āsām asaṅkocāya svayam bhāram
avatārayann eva samupaviśann eva ca tāḥ sadeśa eva samupaveśayāmāsa |

[40] punar uvāca ca—[karavāma kim](#) iti |

[41] atra cedam̐ nivedanam̐ iva vibhāvitavān—

asmān yam upakartum̐ vāñchati
tad-ṛte sa tu saṅkucann āste |
iti saṅkucitātmānaḥ svayam
anujānantu tat tu bhū-devyaḥ ||25||

[42] atha tāsām̐ ātma-darśana-mātra-vāñchā-vimarśana-pūrvam̐ uvāca—[yan no didṛkṣayā prāptā upapannam̐ idam̐ hi vaḥ](#) [BhP 10.23.25] iti |

[43] atra cāyam arthaḥ—

asmad-darśana-mātraṁ yad vo'bhīṣṭam̐ tad eva yuktam̐ ca |
tatra hi hetur yūyam̐ tādṛśa-suṣṭhu-svabhāvāḥ stha ||26||

[44] atha tasya svabhāvasya suṣṭhu-bhāvatvaṁ vibhāvayan punar uvāca—

mad-viṣayā vaḥ prītiḥ kauśalyād eva nānyataḥ sacate |
yan mayi kuśalāḥ sarve vikṣyante prīti-kartāraḥ ||27||

[45] tatra kuśalānām̐ kaimutyam̐ pratyāyann uvāca—

paśyāmy aham̐ iha sarvaṁ
mat-premām̐śād aśeṣaga-prītim̐ |
nirupadhi yan mayi jantuḥ
prīṇāty anyatra sopādhi ||28||

[46] tad evam̐ sād̐hāraṇatāvadhāraṇam̐ tathā sannidhāna-sthiti-vidhānam̐ upasīdat
pratyācakṣāṇaḥ prāha sma—

sarvatra tu mat-sphūrtir na bhavati bata sarvadeti pūrtir naḥ |
bhavatīr anu sā nityā yaiva ca mat-sannidhāna-rūpaiva ||29||
tasmāt pati-suta-valitam̐ nilayam̐ tvarayā prayāta tā yūyam̐ |
mama ca tataḥ sukham̐ uccaiḥ sāmañjasyam̐ hi sarvato vaśmi ||30||

[47] tad evam̐ vrajadeva-kumārataḥ śrutam̐ sukumāram̐ apīdam̐ vacanam̐ āpāta-
sampāta-hīnatayā duḥsaha-racanam̐ manyamānāḥ prativacanam̐ āceruḥ—

etat-prakāram̐ api nārhasi vaktum̐ īśa
prāhur bhavān̐ iva bhavān̐ iti tat prasīda |
satyam̐ kuruṣva karavāma kim̐ evam̐ aṅgī-
kāram̐ nijānghri-parivāra-daśām̐ diśasva ||31||

vihāya suhr̥daḥ parān̐ vraja-nareśa-geheśvarī-

padāmbujam upāśritāḥ paricarema taṁ tvā sadā |
imāṁ vacana-cāturīm bata turīya-pūrtim gatām
urīkuru puru-śravaḥ śravaṇa-maṅgala śrīpate ||32||

[48] atha vikacamāna-kamala-samāna-locanaḥ saṅkocam anayam cālocamānaḥ
savainayam uvāca—

yathā vo bāndhavā nābhyaśūyeran na ca majjanāḥ |
sureśās cānumoderams tathā kuruta nānyathā ||33||
yuṣmākaṁ vipra-bhāryāṇām paricaryārtham āhṛtiḥ |
kenāpi nānumodyeta pratīkṣya samayas tataḥ ||34||

[49] tad evaṁ locana-tṛṣṇāspadāya ca kṛṣṇāya tās cira-sthīratām pratyarocamānās
tasya saṅkocam ālocamānās tatra nātilambamānās tad-ājñām ālambamānāḥ
patrāmātrādiṣu bhojyaṁ saṁyojya nija-kupya-pātrāṇy ādadamānās tena sādaram
visarjamānāḥ sakhibhir anuvrajamānā muhuḥ parāvṛtya tam eva vilokamānā bhṛṣam
saṁvardhi-kṛcchram kalayamānāḥ katham katham api grha-gatiṁ prati sacamānāḥ
sva-vaṁśa-prathamānām yaśaḥ-prathām prathayamānā veśmāntaḥ praviśanti sma |
kintu—

yām yām āśām ahaha vanitās tā dvijānām apaśyann
āśā-pūrtim pratipada asāv ācarat tāsu śīghram |
sā hi śyāmaṁ kanaka-vasanaṁ vīkṣitākāram āśām
vāram vāram dṛśi vidadhatī citra-bhāvaṁ cakāra ||35||

[50] evaṁ cireṇa grham grhītavatīṣu tu tāsu—

anna-pātrāṇi pātrāṇi ratnānām vīkṣya sakṣaṇāḥ |
grhāṇi ca grhādhiśā na hīśāmāsur ūhitum ||36||

[51] anantaram tu—

bālya-kṛīḍā-kṛīta-phalenānena maṇi-pūritān |
sva-grhān vīkṣya te viprāḥ sva-patnī-matim anvayuh ||37||

[52] ūcire ca—

tasmai viśva-janīnāya yās tad-bhogīnam āharan |
tā evāsann ātmanīnā dīnās tu bata mādrṣāḥ ||38||
mā jīvan yasya kṛṣṇāya kramate cakṣur ādi na |
mriyamāṇās ca mā yasya tasmai tan na pravartate ||39||
sa kiñjīvaḥ sa kubrahmaḥ suparva-hatakaś ca saḥ |
rājīva-nayanaṁ yas tu nājīvanatayā bhajet ||40||
atha kṛṣṇāya tṛṣṇām te dadhur vṛṣṇi-pura-dvijāḥ |
kintu dhrṣṇak kaṁsa-bhiyā nājagmuḥ kṛṣṇam īkṣitum ||41||

ekena kenacit pūrvam bhāryāmāryātigam iva |
nivārya vāryatālabdhā vāryatāyām iti śrutam ||42||

[53] tataś ca teṣām ucitam eva, yataḥ—

kṣaṇād uccaiḥ kṣaṇān nīcair gati-bhājām kanīyasām |
reṇūnām iva kārmāṇām viṣamā rītir īkṣyate ||43||
pūrvī kṛṣṇasya sevāyām iṣṭī vā tatra yaḥ sadā |
adhīti vā bhāgavate bhakta-pūrvī sa tam bhajet ||44||

[54] tatra ca tair bhojya-madhurādibhir upayojyamānaḥ śrī-kṛṣṇam madhumaṅgala
uvāca—suṣṭhu miṣṭam idaṁ pākimatāpannam anna-jātam yācita kam apy amṛtāyate |
nedṛśam āpam ity akam amṛtam vā | yat khalu bhūmi-skhalitam sarajasam kaṇam apy
abhyavahartum ihāmahe | tasmād asmākam eva parṇaśālābhyaṛṇe tāḥ kuṭir vidhāya
tiṣṭhantu, tat-kṛta-madhura-paripāka-pāka-śāka-sūpa-pūpa-pūṭis tu savayaso vayam
eva yuṣmabhyam uṣṇāḥ koṣṇā eva samarpayīṣyāmaḥ | tatrāpy āha prāgraharatayā
prāgrahara eva bhaviṣyāmīti sthite ko vāyam doṣaḥ | kintu roṣa-bhiyā na vaktum
śaktāḥ sma |

[55] kṛṣṇa uvāca—ādyūna nūnam unmadiṣṇutayāpatra-piṣṇutām apy aticariṣṇur
jāto'si |

[56] atha sarve'pi hasantaḥ procuḥ—priya-vayasya ! yady apy asau parānnatārocanam
āpannas tarhi sa eṣa eva tundaparimrja iva vipra-sundarīṇām tāsām upāsanām
ghaṭayamānas tad-bāṭa-taṭagam uṭajam adhiṭiṣṭhan sambhavad āsitambhavān miṣṭam
iṣṭa-vighasa-bhojanān nijam iṣṭam racayatu |

[57] kṛṣṇa uvāca—sādhūktam vyaktam idaṁ bhagavatī-viditam vidhāsyāmaḥ |

[58] madhumaṅgalas tu sa-krodham ivovāca—yuvarāja ! gardhanatayā kukṣim-
bharayas te eta eva muhur aśanāyām smarayantaḥ sarvatra ca ghasmarā eva bhaṇyante,
bhikṣāyām akṣāma-samudyamatayā sarvānnīnās ca lakṣyante, na tu vayam |

[59] sarve'py ūcuḥ—vāvadūka ! vipratayā bhavān eva yāyajūkatāyām jañjapūkatām
āsīdan purobhāśānām dandaśūkas tad-āsvādāya jāgarūkatām āśādayati | asmābhis tu
bhavaj-jāter dvijāteḥ parīkṣaivācaritā iti |

[60] tad evam hasatsu sakhi-sabhāsatsu svayam āsitambhavenodana-sambhāreṇa
bhuktvā suhitaḥ sarva-hitaḥ śrāvita-veṇur dhenuḥ prāpya tat-tat-kathā-kautukatas
tad-artham anugavam āśādita-dṛṣṭi-vrajam śrīmad-vrajam avāpya nija-viraha-dahanam
nirvāpya svaka-rūpāmṛtenāpyāyāmāsa |

[61] sakhāyas tu yājñikeṣu jagmivāmsa jakṣivāmsaś ca vayam iti saṅkocena na kañcid
apy ūcivāmsaś ca |

[62] atha kathakaḥ kathā-samāpanam āha sma—

so'yaṁ śrī-gokulādhīśa kulādhīśas tavoditaḥ |
ākarṣaṇād guṇā yasya sarvān anugaṇān vyadhuḥ ||46||

iti śrī-śrī-gopāla-campūṁ anv
yajña-bhāryā-sad-upacaryā-paryāptir nāma
dvāviṁśaṁ pūraṇam
||22 ||